

DERLEME SÖZLÜĞÜ'NDE GEÇEN ZAMAN ADLARI*

Time names in Derleme Sözlüğü

Ceren SELVİ**

Dil Araştırmaları, Bahar 2020/26: 193-213

Öz: Toplumların kelime hazinelerinin bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda ve sosyo-kültürel etkiler sonucunda şekillendiği varsayılr. Bir toplumun kullandığı kelime hazinesi, kültürleri ve ihtiyaçları ile doğru orantılıdır.

Türkler en eski Türkçeden beri zaman kavramını ifade etmede başarılı olmuşlar; milli On İki Hayvanlı Türk Takvimini hazırlamışlar; gün, hafta, ay, mevsim, yıl ve bunların bölümlerini ifade etmek için çok çeşitli kavramlar kullanmışlardır.

Anadolu Ağızlarında da zamanla ilgili kavramların azımsanmayacak ölçüde olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmada da Türkiye’de halk ağzından derlenmiş olan ve bölge ağızlarının sözcüklüğüyle ilgili başvuru kaynağı olan Derleme Sözlüğü’nde geçen zamanla ilgili tüm kavram ve terimler tespit edilmiştir. Daha sonra elde edilen malzeme kendi içerisinde iki şekilde gruplandırılmıştır. Birinci gruplandırmada zaman adları kendi içerisinde anlamlarına göre tasnif edilmiştir. İkinci grupta ise sözlükten tespit edilen ve zarf görevi taşıyan gruplara yer verilmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde elde edilen malzemeler değerlendirilmiş ve en çok ya da en az kullanılan zaman adları tablolar aracılığı ile ortaya konulmuştur.

Yapılmış olan bu çalışmada esas amaç, öncelikle Anadolu ağızlarının kavram ve terim açısından zenginliğini göstermektir. Tarihsel süreç içerisinde Türkçede yer edinmiş zaman kavramlarının varlığı da görülmüş olacaktır. Ayrıca birey için oldukça önemli olan “*zaman*” kavramına vurgu yapılmak istenmiş ve Türklerin tarihleri boyunca ihtiyaçları doğrultusunda dönemleri hangi adlarla karşıladıkları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Derleme Sözlüğü, Zaman, Tarihsel Türkçe

Abstract: It is assumed that the vocabulary of societies are shaped according to the needs of individuals and as a result of socio-cultural effects. The vocabulary used by a society is directly proportional to their culture and needs.

The Turks have been successful in expressing the concept of time since the earliest Turkish; prepared the national Twelve Animal Turkish Calendar; They used a variety of concepts to express days, weeks, months, seasons, years, and parts of them.

In Anatolian Dialects, we can say that the concepts related to time are at a considerable level. In this study, compiled from people in Turkey and the mouth of the reference source for the compilation of oral vocabulary all

* Bu makale, 8. Dünya Dili Türkçe Sempozyumunda sunulan sözlü bildiriden kısaltılarak düzenlenmiştir.

** Arş. Gör. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Dili Anabilim Dalı, Ankara / TÜRKİYE. ceren.ybu@gmail.com. ORCID: 0000 0002 7606 4292
Gönderim Tarihi: 14.02.2020/ Kabul Tarihi: 07.04.2020

concepts and terms related to the passing of time have been identified in the Glossary. Then, the obtained material is grouped in two ways. In the first grouping, time names are classified according to their meanings. In the second group, the groups that are identified from the dictionary and carry the function of envelopes are included. The materials obtained in the conclusion part of the study are evaluated and the most or least used time names are presented through the tables.

The main purpose of this study is to show the richness of Anatolian dialects in terms of concept and term. In the historical process, the existence of time concepts in Turkish will be seen. In addition, it was aimed to emphasize the concept of “time”, which is very important for the individual, and it was tried to reveal the names of the Turks meeting the periods in line with their needs.

Keywords: Compilation Dictionary, Time, Historical Turkish

Giriř

Dillerin kelime hazineleri incelendiğinde insanoğlunun zaman ve mekan kavramlarını adlandırmada farklı yaklaşımlar izlediğini görmekteyiz. Bu yaklaşımların sosyal, ekonomik ve kültürel etkenlerden dolayı dildeki yansımaları da farklı olmaktadır. Diğer dillerde olduğu gibi Türkçe için de bu durum geçerlidir. Türkçede özellikle zamanların adlandırılmasında çeşitli unsurların etkili olduğu görülmektedir (Aşçı-Yastı 2008: 102).

Toplumların söz varlığının bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda ve sosyo-kültürel etkiler sonucunda şekillendiği varsayılır. Bir toplumun kullandığı kelime hazinesi, kültürleri ve ihtiyaçları ile doğru orantılıdır. Zaman kavramı, toplum ve bireyin hem içerisinde yaşadığı hem de süregelen yaşam içerisinde fiziksel olarak hissettiği bir kavramdır. Dil biliminde zaman kavramı, bir fiil çekimi olarak karşılık bulur.

Zaman kavramı insanlar için her zaman çok önemli olmuştur. Toplumda yaşayan bireyler günlük hayatlarını ve sosyal yaşantılarını daima zaman kavramları ile adlandırmışlardır.

Türkler en eski Türkçeden beri zaman kavramını ifade etmede başarılı olmuşlar; On İki Hayvanlı Türk Takvimini hazırlamışlar; gün, hafta, ay, mevsim, yıl ve bunların bölümlerini ifade etmek için çok çeşitli kavramlar kullanmışlardır. Hem tarihi metinlerde hem de Çağdaş Türk lehçelerinde zaman adlandırmalarının ve terimlerin sayısı oldukça fazladır. Zaman ile ilgili zengin Türkçe terminoloji dikkat çekicidir.

Yapılan bu çalışmada esas amaç, öncelikle Anadolu ağızlarının kavram ve terim açısından zenginliğini ve Derleme Sözlüğü'nün söz varlığımız açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektir. Ayrıca birey için oldukça önemli olan “zaman” kavramına vurgu yapılmak istenmiş ve Türklerin tarihleri boyunca ihtiyaçları doğrultusunda günleri, haftaları, yılları, mevsimleri vb. dönemleri hangi adlarla karşıladıkları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmamızda tespit edilen söz varlıkları köken bilgisi vb. alanlar açısından incelenmemiş, sadece tematik olarak ele alınmış ve anlamları verilip sınıflandırmalar yapılmıştır.

1. Anlamlarına Göre Zaman Adlandırmaları

1. 1. Ay Adlandırmaları

Ocak Ayı: **Büyükay**: Ocak ayı. (Kurna, Samandıra, *Kartal -İst.) (DS I, 832), **donaray** Ocak ayı. (*Ünye -Or.) (DS II, 1558), **hasyanar** Ocak ayı. (Küçükbahçe -İz.) (DS III, 2301), **ovata** Ocak ayı. (*Urla -İz.) (DS V, 3301), **sonkış** Ocak ayı. (-Ama.) (DS V, 3666), **yanar (II) 2.** Ocak ayı. (Yalova *Eceabad -Çkl.) (DS VI, 4162), **yeni yıl** Ocak ayı. (-Rz.) (DS VI, 4249), **otururgahmaz** Ocak. (İrişli, Bayburt, *Sarıkamış -Kr.) (DS VI, 4619), **zahmeri 1.** [->zahmarı] **2.** Ocak ayı. (Gökdere *Akdağmadeni, -Yz. ve çevresi) (DS VI, 4831)

Şubat Ayı: **cüçük ayı** Şubat ayı. (-Gm.) (DS II, 1024), **çıbrır (II)** Şubat ayı. (Argıthanı *İlgın -Kn.) (DS II, 1158), **deligüçük [delice II]** Şubat ayı: *Deligüçük bu yıl canımızı yaktı.* (-Or. ve köyleri) (DS II, 1412), **güçük (m) [gucuk (m), güçük (n) -1, 2; güdükay, güjüyh] 1.** Şubat ayı. (*Emirdağ -Af.)**2.** 1 Şubattan 22 Marta kadar olan zaman. (*Zile -To.) (DS I, 832), **küçük (I) [kücü (II), küçük ay]** Şubat ayı. (Kuz *Akkuş -Or.) (DS IV, 3025), **meşe (IV)** Şubat ayı. (Saraycık *Bayramiç -Çkl.) (DS IV, 3173), **peşe (I)** Şubat ayı. (Ballı *Malkara -Tk.) (DS V, 3437), **üsüm** Şubat. (-İst.) (DS VI, 4079), **gucük** Şubat ayı. (-Yz. ve çevresi) (DS VI, 4513), **zahmarı [zahmeri -1]** Şubat ayı. (*Güdül ve köyleri -Ank.) (DS VI, 4831), **zehmeri** Şubat ayı içinde bir zaman. (Karamanlı *Tefenni -Brd.) (DS VI, 4833)

Mart Ayı: **adar (IV)** Mart ayı. (-Bt ve köyleri) (DS I, 64), **apıl** Mart ayı. (*Senirkent -İsp.) (DS I, 286), **gicimik ayı** Mart ayı. (İncirgediği *Karaisalı -Ada.) (DS III, 2072), **guguk ötümü** Dokuz mart: *Kasımdan guguk ötümüne kadar.* (Topkapı -İst.) (DS III, 2190), **güçük (m) [gucuk (m), güçük (n) -1, 2; güdükay, güjüyh] 1.** Şubat ayı. (*Emirdağ -Af.)**2.** 1 Şubattan 22 Marta kadar olan zaman. (*Zile -To.) (DS III, 2209), **oğlakkıran** 30-31 Mart ve 1 Nisan günlerine verilen ad. (Bayburt *Selim -Kr.) (DS VI, 4611)

Nisan Ayı: **abril (I) [abil, abrél, abril -1, abrol, abrul -1, april, aprıl, aprul, arbil, arbul]** Nisan. (-Ba.), (DS I, 30), **açaray** Nisan: Açaray yağmurları başladı. (-Dy.) (DS I, 57), **albır [albur]** Nisan ayı: *Sakın albır beşinden, camızı ayırır eşinden.* (M. Hüyük *Şarkışla -Sv.) (DS I, 208), **kernemut** Bir nisan. (*Ahlat -Bt.) (DS IV, 2757), **kırçan ayı (I)** Nisan ayı. (Çardakbeleni *Kemal Paşa -İz.) (DS IV, 2820), **lihsan** Nisan. (-Vn.) (DS VI, 4582), **oğlakkıran** 30-31 Mart ve 1 Nisan günlerine verilen ad. (Bayburt *Selim -Kr.) (DS VI, 4611)

Mayıs Ayı: **cılcıl ayı** Mayıs ayı. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS II, 909), **çiçik ayı** Mayıs ayı. (Şabanözü *Polatlı -Ank.) (DS II, 1203), **ekimay** Mayıs ayı. (*Ünye -Or.) (DS III, 1694), **gulan (n)** Mayıs ayı. (-Bt.) (DS III, 2191), **gülän [gülâyı]** Mayıs ayı. (-Kr.) (DS III, 2217), **gülän** Mayıs ayı. (-Vn.) (DS VI, 4514)

Haziran Ayı: **kiraz ayı [kirez ayı]** Haziran ayı. (Bozhane *Beykoz -İst.) (DS IV, 2876), **unus** Haziran. (Aldemirci *Çayırılan -Yz.) (DS VI, 4042), **ünüs** Haziran. (Erkilet *Pınarbaşı -Ky.) (DS VI, 4069), **Heziran** Haziran. (Şenoba *Uludere -Hak.) (DS VI, 4519), **orakay [->orakayı]** (DS V, 3287), **orakayı [orak (I) -2, 3; orakay] 3.** Haziran (Küçükbahçe -İz.) (DS V, 3288)

Temmuz Ayı: **kısır ay** Temmuz ayı. (-Ezm.) (DS IV, 2842), **otayı** Temmuz. (*Bayburt -Gm.) (DS V, 3295), **temüs** Temmuz ayı. (-Nğ.) (DS V, 3878), **yanaray** Temmuz. (Tepecikören *Kozan -Ada.) (DS VI, 4162), **orak ayı** Temmuz. (-Çr.) (DS VI, 4616), **temis** Temmuz. (İncekum *Silifke -İç.) (DS VI, 4752), **tomuz** Temmuz. (-Ml. Ve çevresi) (DS VI, 4770), **orakay** [→**orakayı**] (DS V, 3287), **orakayı** [**orak (I) -2, 3; orakay**] 1. Temmuz (Bağılı *Eğridir -İsp.) (DS V, 3288), **yanargün** Temmuzun son üç günü. (Tepecikören *Kozan -Ada.) (DS VI, 4162), **temisin** Temmuzda. (İncekum *Silifke -İç.) (DS VI, 4752)

Ağustos Ayı: **bozaran** [**bozay -1**] 1. Ağustos. (Epeçe *Develi -Ky.) (DS I, 749), **sağır ayı** Ağustos ayı. (-Ezc.) (DS V, 3515), **orakay** [→**orakayı**] (DS V, 3287), **orakayı** [**orak (I) -2, 3; orakay**] 2. Ağustos (Arapzâde *Üsküdar -İst.) (DS V, 3288), **tabak (IV)** [**tabbak**] Ağustos ayı. (-Dy.) (DS V, 3798), **tonuz** Ağustos. (-Ml.) (DS V, 3963), **vartuvur** Ağustos. (*Narman -Ezm.) (DS VI, 4094)

Eylül Ayı: **bögrüm** Eylül ayı. (*Göle, *Posof, *Ardahan -Kr.) (DS I, 758), **hacı ayı** Eylül ayı. (Nefsiköseli *Görelle -Gr.) (DS III, 2248), **ilkgüz** Eylül ayı. (*Cide -Ks.) (DS IV, 2530), **ögrüm** Eylül ayı: *Geçen yıl ögrümde kar yağdı.* (Karakuş *Ünye -Or.) (DS V, 3320), **sulta** Eylül ayı. (Yavuz *Şavşat -Ar.) (DS V, 3693), **şarapayı** Eylül ayı. (Basma *Emirdağ -Af.) (DS V, 3750), **üzümayı** 3. Eylül. (-Tr.) (DS VI, 4088), **yediler haftası** Eylül ortalarından, ekim sonuna dek olan haftalar. (*Merzifon -Ama.) (DS VI, 4223), **verimay** Eylül. (*Ünye -Or.) (DS VI, 4098)

Ekim Ayı: **bükrüm ayı** Ekim ayı. (*Emirdağ -Af.) (DS I, 818), **darı ayı** Ekim ayı (Tekke -Sn.). (DS II, 1370), **döküm vakti** Ekim, kasım ayları. (-Kn.) (DS II, 1574), **haç (II)** Ekim ayı. (*Mesudiye -Or.) (DS III, 2248), **kahus** Ekim ayı. (*Göle -Kr.) (DS IV, 2599), **koçayı** [**koçkoyan**] 1. Ekim ayı. (-Tr.) (DS IV, 2895), **ortagüz** Ekim ayı. (Bağılı *Eğridir -İsp.) (DS V, 3291), **üzümayı** 2. Ekim. (-Ezm.) (DS VI, 4088), **yediler haftası** Eylül ortalarından, ekim sonuna dek olan haftalar. (*Merzifon -Ama.) (DS VI, 4223)

Kasım Ayı: **döküm vakti** Ekim, kasım ayları. (-Kn.) (DS II, 1574), **esmek (V)** Davar ve koç katım zamanı, kasım ayı. (Boğanak *Zara -Sv.) (DS III, 1785), **goç ayı** Kasım ayı. (Bayburt *Sarıkamış -Kr.) (DS III, 2090), **koçayı** [**koçkoyan**] 2. Kasım ayı. (-Or.) (DS IV, 2895), **sıgırkoyun** Kasım. (*Bayburt -Gm.) (DS V, 3605), **songüz** Kasım. (*Merzifon -Ama.) (DS V, 3666), **tiber** Kasım ayı. (-İst.) (DS V, 3930), **üzümayı** 1. Kasım. (Küçük *Bulancak -Gr.) (DS VI, 4088), **yediye** Kasımın ikinci haftası. (Karahüyük *Elbistan -Mr.) (DS VI, 4224)

Aralık Ayı: **ilkkış** Aralık ayı. (-Mğ.) (DS IV, 2531), **tekir (III)** Aralık ayı. (-İst.) (DS V, 3867), **yağarak** Aralık. (*Ünye -Or.) (DS VI, 4118), **yanar (II)** 1. Aralık ayı. (Küçük Bahçe -İz.) (DS VI, 4162)

Diğer : **sonnamaz** Şaban ayı. (-Mğ.) (DS V, 3666), **tolon** Ayın on dördü. (*Kırkağaç -Mn.) (DS V, 3955), **tulum (III)** Ayın on dördü. (-İz. Ve çevresi) (DS V, 3990), **seğirdim ayları** Üç aylar: Recep, Şaban, Ramazan. (-Çr.) (DS VI, 4680)

1. 2. Doğa Olayları Adlandırmaları

Alaçalpoy: İlkbaharda, karın erimeye ve yer yer toprağın görünmeye başladığı zaman: *Alaçalpoyda ilk defa bizim tarla açıldı.* (İrişli, Bayburt) (DS I, 180),

buğunukluk: Hava basıncının azaldığı zaman. (-İst.) (DS I, 781), **dalkaranlık:** Öğle zamanının en sıcak anı: *Öğlenin dalkaranlığında gittiler.* (*Ermenek -n.) (DS II, 1345), **dal yanar:** Günün en sıcak zamanı, öğle vakti. (Ulaşmış, *Seferhisar -İz.) (DS II, 1347), **danüzü:** Şafak söktüğü zaman: *Danüzü araveyi goşsam öğlüye Garsa giderem.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış -Kr.) (DS II, 1364), **dilki şafâ:** Şafak sökmeden evvelki zaman. (-Gaz.) (DS II, 1495), **dullar yazı:** Sonbaharda az süren sıcak günler, pastırma yazı. (*Hadım -Kn.) (DS II, 1598), **gügük kışı:** Nisan ayı içinde yağmurlu ve soğuk günler. (-Sm.) (DS III, 2216), **hayhay tavı:** (I) Ocak ayında nemli, ekime elverişli zaman. (-Ant. Ve köyleri) (DS III, 2317), **ıldırıyaz:** (II) Parlak yıldızlı aydınlık gece. (*Düzce -Bo.) (DS IV, 2466), **karaispat:** Şubat ayının soğuk yapan belli günleri. (Kerkük) (DS VI, 2646), **kızıl issi:** Ağustosun ilk haftasında olan en sıcak günler, eyyamıbahar. (*Eğridir ve köyleri, *Senirkent, *Uluborlu -İsp.) (DS IV, 2866), **zembedi [zemferi]:** Kışın en soğuk günleri, zemheri. (Ağlı *Küre -Ks.) (DS VI, 4362), **zınharı:** Kışın ikinci yarısı, zemheri sonrası. (Akdoğan *Kızılcahamam -Ank.) (DS VI, 4375), **Karakış** Kışın ilk ayları. (Çitli *Mecitözü -Çr.) (DS VI, 4536), **zindan:** (II) Ay ve yıldızların görünmediği kapalı, bulutlu gece. (-Kr.) (DS VI, 4841), **talazlı gün:** Fırtınalı, esintili gün. (*Lâpseki -Çkl.) (DS V, 3816), **uyku senesi:** Yağışlı giden yıl: *Yağmurdan göz açamadık, bu sene uyku senesi olacak.* (*Çarşamba -Sm.) (DS VI, 4051), **zambı:** 9 aralık 17 ocak arasındaki en soğuk kırk gün. (Izgın *Elbistan -Mr.) (DS VI, 4347), **zarfalık:** Güneşin ufuktan beş metre yükseldiği zaman. (Başvartenik *Çemişgezek -Tn.) (DS VI, 4351), **tarçılı vahtı:** 1. İlkbaharda otun bol olduğu zaman. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS VI, 4742), **vayvay:** Şubat ayı içindeki don süresi. (Karamanlı *Tefenni -Brd.) (DS VI, 4804)

1.3. Geçmiş Zaman Adlandırmaları

dibeli [diberi] 4. Öteden beri, eskiden beri: *Dibeli bu köy böyle mi idi?* (*Tirebolu -Gr.) (DS II, 1479), **dönen gün** Geçmiş gün: Dönen günler geri gelmez. (-Sm.) (DS II, 1584), **dünan 1.** Geçen gün. (*Mucur köyleri -Krş.) 2. [→**dünegen**] (DS II, 1630), **dünegen [dünan -2, dünegün, düneğen (I), düneği, düneğin, dünen (I), düneyin]** Bir gün evvel, dün. (-Sv.) (DS II, 1630), **endi** Evvelki: *Endi gün.* (-Bo.) (DS III, 1746), **endiğün [endiğün]** Dün, geçen gün. (*Düzce, Dadıy -Bo.) (DS III, 1746), **endiğün** Önceki gün. (*Ereğli, Cumayanı -Zn.) (DS III, 1747), **geçel** Eskiden (*Bucak -Brd.) (DS III, 1961), **geçtik** Geçen (gün, hafta, ay, sene için). (*Düzce -Bo.) (DS III, 1963), **getdiki sene.** Geçen yıl. (Çağlayık *Silifke -İç.) (DS III, 2008), **hayla, haylâ [hayle, heyle -1] 6.** Evvel, önce: *Koşuda hayladan gelene mükâfat verirler.* (Papasköy -Sm.) (DS III, 2318), **ıldız (III)** Gündönümünden on gün önceki zaman: *Arpayı ıldızdan bir ay önce ektim.* (Karamanlı *Tefenni -Brd.) (DS IV, 2466), **ılış** Geçen, daha önceki. (Surye *Antakya -Hat.) (DS IV, 2473), **ılışıl [ılışır]** Geçen yıldan da önceki yıl. (Erkinis *Yusufeli -Ar.) (DS IV, 2473), **ılışır [→ılışıl]** (DS IV, 2473), **ılışıyıl [ılışıl]** İki yıl önce. (*Antakya -Hat.) (DS IV, 2473), **ilercesi** Evvelce: *İlercesi size gelmiştim.* (-Bo.) (DS IV, 2521), **ilerki yıl** Geçen yıl. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS IV, 2521), **ilerde [ileride]** Geçende (*Düzce -Bo.) (DS IV, 2521), **ileride [→ilerde]** (DS IV, 2521), **ilişil [ilişir]** Evvelki yıl. (Bağlıca *Ardanuç, Armutlu, Yavuz *Şavşat, Ersis *Yusufeli -Ar.) (DS IV, 2528), **inkaza** Önce, evvel. (Akçaalan *Bodrum -Mğ.) (DS IV, 2544), **inkevvela**

[**inkiba**] En evvel, ilk önce. (-Dz.) (DS IV, 2544), **inkiba** [→**inkevvela**] (DS IV, 2544), **iptil** [**ipdil**, **ipdin**, **ipta**, **iptili**, **iptilli**, **iptimal**] Önce, evvel. (*İskilip -Çr.) (DS IV, 2547), **israhagün** [**israhayün**] Dün değil evvelki gün. (Gürcistan göçmenleri *Sarıkamış -Kr.) (DS IV, 2560), **ittibe** Biraz evvel. (Kalkan *Kaş -Ant.) (DS IV, 2571), **kabakuşluk** Öğleden bir iki saat önceki zaman. (Çığrı *Dinar -Af.) (DS IV, 2579), **kıgırdım günü** Arifeden bir gün önceki gün. (*Sungurlu -Çr.) (DS IV, 2791), **obirsi gün** Evvelki gün. (Hacıahmet *Düzce -Bo.) (DS V, 3262), **oncül** Önceden, ilk (*Afşin -Mr.) (DS V, 3285), **otegün** Evvelki gün. (Kocabay *Şavşat -Ar.) (DS V, 3295), **otun (I)** Evvelki gün. (Çalış *Haymana -Ank.) (DS V, 3297), **öbürsü gün** Evvelki gün. (*Düzce -Bo.) (DS V, 3309), **ögürdü gün** Geçen gün. (*Bodrum -Mğ.) (DS V, 3324), **öncek (I)** Önce, önceden. (*Akyazı çevresi -Sk.) (DS V, 3336), **önceleyn** [**öncü (I)**] İlk önce, daha önce. (Yeniköy, *Susurluk -Ba.) (DS V, 3336), **öndegün** [→**öndüğün**] (DS V, 3338), **öndüğün** [**öndegün**, **öndüğ gün**, **öndüğün gün**, **öndüğün**, **öndüğün**, **öndüğün gün**, **öndürgün**] Evvelki gün. (Kılıç *Keçiborlu, Salda *Yeşilova -Brd.) (DS V, 3338), **öndüğ gün** [→**öndüğün**] (DS V, 3338), **öndüğ sene** Önceki yıl. (Çığrı *Dinar -Af.) (DS V, 3339), **öndüğün gün** [→**öndüğün**] (DS V, 3339), **öndüğün** [→**öndüğün**] (DS V, 3339), **öndüğün gün** [→**öndüğün**] (DS V, 3339), **öndürgün** [→**öndüğün**] (DS V, 3339), **öngüç (I)** 1. Önce: *Öngüç bu yemeği yiyelim.* (-İz.) (DS V, 3341), **öngün (II)** Evvelki gün. (-Af.) (DS V, 3342), **önürt** Geçenlerde, Birkaç gün önce. (*Ula -Mğ.) (DS V, 3344), **önüt 2.** Geçen gün. (*Marmaris -Mğ.) (DS V, 3344), **ötgen** [**ötken**] Geçmiş (zaman için). (*Sarayköy -Dz.) (DS V, 3359), **srahagün** [**srahayün**] Evvelki gün. (İrişli, Bayburt *Selim, *Sarıkamış -Kr.) (DS V, 3688), **srahayün** [**srahagün**] (DS V, 3688), **şivşit (IV)** Önce. (Çobansa *Fethiye -Mğ.) (DS V, 3791), **ündüner** Geçen gün. (Bahçeli *Bor -Nğ.) (DS VI, 4067), **üskadim** Eskiden beri. (*Ereğli -Kn.) (DS VI, 4075), **vaktın birliğinde** Eskiden, önceleri: *Vaktın birliğinde burada bir saray varmış.* (*Bor -Nğ.) (DS VI, 4091), **yeğün** Geçen gün, önceki gün. (Hacıbeyli *Nazilli -Ay.) (DS VI, 4230), **zamaniñ behrinde** Bir zamanlar. (*Bor -Nğ.) (DS VI, 4347), **bayalı 1.** Eskiden. (Yenice -Mğ.) (DS VI, 4451), **bıldır** [**bildir**] Geçen yıl. (-Ml. Ve çevresi) (DS VI, 4459), **évil** Evvel, önce. (Şenoba *Uludere -Hak.) (DS VI, 4502), **o yıl** Geçen yıl. (-Kr. Ve köyleri) (DS VI, 4619), **öndüğün** Geçen gün, önceki gün. (*Karapınar -Kn.) (DS VI, 4626), **öngün (I)** Arife, bir gün önce. (*Beyşehir, *Seydişehir -Kn.) (DS VI, 4627), **öteğn** [**öteygün**, **ötoğon**, **ötögün**] Geçen gün. (*Bünyan -Ky.) (DS VI, 4630), **sıftane** Önceden. (Kızılçın *Sarioğlan -Ky.) (DS VI, 4690), **sifte** Önce. (Şimşirli, Güneyce *İkizdere -Rz.) (DS VI, 4697), **tamana** Geçende, geçen. (Ovacık, *Silifke, Haçdişlen *Anamur -İç.) (DS VI, 4738)

1.4. Genel Zaman Adlandırmaları

adar (II) Müddet, mühlet, zaman: *Bizim paranın adarı doldu.* (*Çarşamba -Sm.) (DS I, 64), **aralıh (II)** Zaman, an, vakit. (-Ur.) (DS I, 297), **aram 1.** Fırsat, uygun zaman: *Aramını bulsam babamdan para istiyeyeğim.* (Bozan -Es.) 2. Aralık, fasıla. (Bozan -Es.) (DS I, 297), **cıl 2.** Yıl. (-Nğ.) (DS II, 906), **çalım (III)** Vakıt, zaman. (-Nğ.) (DS II, 1055), **dagga** [**dahga**, **dakga**, **degiyge**, **dehge**, **dekke (I)**] Dakika. (Kesirik -El.) (DS II, 1321), **de (I)** Vakıt, zaman: *Her de beni azarlıyorsun.* (*Dinar köyleri -Af.) (DS II, 1391), **esir** Sıra, zaman, aralık, mevsim. (-Dz.) (DS III, 1782),

evren (IV) Zaman. (Sütlüce *Beyoğlu -Isp.) (DS III, 1813), **éylam** Zaman, müddet: Bir éylamdır haber alamadım. (Genezin *Avanos -Krş.) (DS III, 1823), **gare (II)** Zaman, vakit: Orhan çarşıya ne gare gitti. (-Uş ve çevresi.) (DS III, 1922), **geyin (III)** Zaman, vakit: *-Gece geyine kadar nerede kaldınız?* (Pazar *Kızılcahamam -Ank.) (DS III, 2016), **gurelik** An, kısa zaman. (İncekum *Silifke -İç.) (DS III, 2198), **hadağa (II)** An: *O hadağa işi anladı.* (*Ağın, *Keban -El.) (DS III, 2249), **han (II)** Kısa zaman, an. (Koyuldere *Ahıska -Kr.) (DS III, 2270), **havur** Zaman: *Bir havur o zengindi.* (-Bt.) (DS III, 2313), **havta** Hafta (-Ba.) (DS III, 2313), **Hent** Zaman, an: *Kuzuyu yakalayacağım hentte örkütü.* (Bahçeli *Ezine -Çkl.) (DS III, 2341), **ırsat** Zaman. (-Kü.) (DS IV, 2489), **il (II)** Yıl. (Zarşat -Kr.) (DS IV, 2518), **kıntam (III)** Bir şeyin sırası, tam zamanı. (Hasköy *Finike -Ant.) (DS IV, 2812), **kırkır (IV)** Tav, zaman: *Hamurun kırkırı geçmiş. Sözü kırkırında söylemeli.* (-Ezc.) (DS IV, 2830), **kora (iv)** Bir parça, bir süre: *Haydi çocuklar bir kora daha uyuyun.* (*Ünye -Or.) (DS IV, 2924), **lase** Bir an: Bir laselik iş. (*Bor -Nğ.) (DS IV, 3068), **leme** An: Bir leme. (-Ml.) (DS IV, 3073), **majal (II)** Uygun zaman. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış *Selim -Kr.) (DS IV, 3107), **mana (III)** Zaman. (Kumarlar *Bayramıç -Çkl.) (DS IV, 3117), **kıpma** Göz açıp kapayınca kadar geçen zaman, an, kısa süre. (Söğüt, Honaz -Dz.) (DS IV, 2815), **mehel (III)** Zaman. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS IV, 3152), **nahırkavan** Bir aralık. (*Ahlat -Bt.) (DS IV, 3235), **neher** Vakit. (-Kr.) (DS IV, 3245), **ohtu [oht (I)]** Vakit. (-Ay.) (DS V, 3275), **olkun** Vakit, zaman: *Gideceği olkun misafir geldi.* (*Gazipaşa -Ant.) (DS V, 3280), **öte** Hafta: *Öbür öteye gideriz.* (*Buldan -Dz.) (DS V, 3295), **oyın [oyun (IV)]** Öğün, kez (yemek için). (-Tr.) (DS V, 3302), **oyun (I)** Zaman, vakit. (Yavuz *Şavşat -Ar.) (DS V, 3307), **oyun (IV)** [→oyun] (DS V, 3307), **oz (II)** Kez. (-Ank.) (DS V, 3307), **öd (I)** Zaman. (-Ba.) (DS V, 3311), **öğrek (I)** Uygun zaman, elverişli durum. (Geriz, -Sm.) (DS V, 3318), **öğün (V)** [öğön] 1. Vakit, zaman: *Öğünsüz yemek yemeyin.* (*Dinar -Af.) (DS V, 3322), **öyün (II)** [öyün] Vakit. (Güney *Yeşilova -Brd.) (DS V, 3369), **özlek (I)** Zaman. (-Mn.) (DS V, 3374), **pürçük (V)** Uygun zaman, elverişli durum. (-Ba. Ve çevresi) (DS V, 3499), **rasat (II)** Sıra, elverişli, uygun zaman: Bir rasadına getirip söyleyemedim. (*Bor -Nğ.) (DS V, 3507), **sağnak (II)** Çok kısa süre: *Ahmet'le bir sağnak görüştük.* (*Lüleburgaz -Krk.) (DS V, 3516), **sanak** Az süre, kısa zaman: *Bir sanak görüştük.* (*Sivrihisar -Es.) (DS V, 3536), **sat (IV)** Saat. (-Gaz.) (DS V, 3552), **seet** Saat. (Karabüzey *Araç -Ks.) (DS V, 3566), **su (III)** Zaman, vakit: *Ağşam sularında, dokuz sularında yola çıkmıştım.* (-Sm.) (DS V, 3688), **uğur (V)** Zaman. (-Ba.) (DS VI, 4032), **üç günlük** Pek kısa süre: *Üç günlük ömür üçüm...* (*Bor -Nğ.) (DS VI, 4058), **vadük** Vakit. (*Ünye -Or.) (DS VI, 4090), **vali** Vakit: *Akşam vali bize gel.* (Sam -Gaz.) (DS VI, 4091), **vay vay tavı** Bir işin yapılması için en uygun zaman. (Pınarlıbelen *Bodrum -Mğ.) (DS VI, 4095), **yedil** Hafta. (Dobruca Türkleri) (DS VI, 4223), **zağ (VII)** Zaman, sıra: Artık işin zağı geldi. (-Ks.) (DS VI, 4343), **zamat** Zaman. (İncekum *Silifke -İç.) (DS VI, 4347), **bille (I)** 1. Zaman (Dereçine *Sultandağı -Af.) 2. [→biller] (DS VI, 4462), **bir solukta** Çok kısa bir sürede. (*Antakya ve çevresi -Hat.) (DS VI, 4462), **bi yo [bi yol] (DS VI, 4463), bi yol [bi yo]** Bir kez, kısa süre. (Gökdere *Akdağmadeni -Yz.) (DS VI, 4463), **dakka** Dakika. (Uluşirana *Bor -Nğ.) (DS VI, 4484), **gasat** Soluk, kısa süre. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı -Ky.) (DS VI, 4509), **oht (I)** Zaman. (*Bünyan -Ky.) (DS VI, 4612), **oyun (I)** Zaman, öğün. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS VI, 4620), **öğün [öğüñ]**

1. Yemek zamanı. (*İğdir -Kr.) 3. Zaman. (*Bünyan -Ky.) (DS VI, 4624), örük (II) Zaman. (-Çr.) (DS VI, 4629), sahat (II) Saat. (*İğdir -Kr.) (DS VI, 4664), salım (III) Yıl. (Karamanlı *Tefenni -Brd.) (DS VI, 4668), sehet Saat. (*Güdül ve köyleri -Ank.) (DS VI, 4680), seğir (II) 1. Vakit, zaman. (Yapıntı *Mut -İç.) 2. Çağ. (Yapıntı *Mut -İç.) (DS VI, 4680), vede Zaman: *Söz vedesine çeker.* (*İğdir -Kr.) (DS VI, 4805), zel (I) Biraz (süre, zaman için). (*Fethiye -Mğ.) (DS VI, 4834)

1.5. Gün İçindeki Zaman Adlandırmaları

aşam, āşam, āšām (I) [aşşam, avşam (I), ayşam] Akşam. (Burhaniye *Dinar -Af.) (DS I, 350), **bö...ce (III)** Bu gece. (Kutluca *Ünye, Danişman *Fatsa -Or.) *Cilt I, s. 754.* (DS III, 2394), **buez 2.** Şimdi. (Arısama -Kn.) *Cilt I, s. 778.* (DS III, 2394), **çin sabah** Sabah erkenden anlamında kullanılır. (*Lapseki -Çkl.) (DS II, 1230), **dal ikindin** İkinci vakti. (*Eğridir köyleri -Isp.) (DS II, 1345), **dal öylen [dal öğlen, dal öğle, dal öğlen, dal ölen, dal övle, dal öyle]** Tam öğle vakti. (*Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent -Isp.) (DS II, 1347), **dan, dān, dañ (I) [danğ (II)]** Sabah vakti, tan. (-Gaz.) (DS II, 1355), **dandarlığı** Tan vakti, gün ağardığı zaman. (Azaplı *Kadirli -Ada.) (DS II, 1357), **dar vakit** Akşam namazı vakti. (Uşhum *Yusufeli -Ar.) (DS II, 1374), **dıl ikindi** İkincinin sonu, akşama yakın vakit. (*Bor, -Nğ.) (DS II, 1458), **dik yarısı (II)** Gece yarısı. (İnceköy *İvrindi -Ba.) (DS II, 1490), **dünle [dünne (I)]** Sabah erken, gün ağarmadan: *Yarın sabah ava gideceğiz, dünle kalk.* (Ortaköy *Gelibolu -Çkl.) (DS II, 1632), **düş (II)** Öğle vakti (-Tr.) (DS II, 1638), **erten** Sabah, güneşin doğduğu zaman. (-Kn.) (DS III, 1777), **eşnek (II)** Gün dönümü. (Banus *Eğridir -Isp.) (DS III, 1795), **evin (II) 1.** Yemek zamanı, öğün. (*Bor -Nğ.) 2. Kez, kere. (-Nğ.) (DS III, 1807), **évle** Öğle, öğleyin. (Peşman *Daday -Ks.) (DS III, 1810), **eyleyin** Öğleyin, öğle zamanı. (Maçka -Tr.) (DS III, 1823), **gaba guşluğ [gabaca gün, gaba guşluk]** Sabahla öğle arası. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS III, 1882), **gaba guşluk [→gaba guşluğ]** (DS III, 1882), **gaşşık çalımı** Akşam yemeği zamanı. (Çanılı *Ayaş -Ank.) (DS III, 1934), **gaşuğ çalımı [gaşuk çalumu]** Kahvaltı zamanı. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS III, 1935), **geceohtu [geceotu]** Gece vakti. (Eldirek *Fethiye -Mğ.) (DS III, 1959), **geceotu [→geceohtu]** (DS III, 1959), **geceri** Akşamüstü. (*Elmalı -Ant.) (DS III, 1959), **geçtan (I)** Güneş batma zamanı, akşam. (Kn.) (DS III, 1963), **geje** Gece. (Koyundere *Ahıska -Kr.) (DS III, 1971), **gicerek** Geç vakit. (-Nğ.) (DS III, 2071), **göçük (II)** Tan vakti: *Göçükte koyunlar yavrular.* (*Beykoz -Ist.) (DS III, 2120), **gözlek (n)** Sabah. (Ortaköy *Alanya -Ant.) (DS III, 2182), **guşduh** Kuşluk, ikindiden önceki zaman. (Koyundere *Ahıska -Kr.) (DS III, 2202), **gün dikimi** Öğle vakti. (Salda *Yeşilova -Brd.) (DS III, 2226), **gündöndü (II) 1.** Öğleden sonraki vakit. (*Dinar -Af.) (DS III, 2227), **güner (II)** Tan vakti. (-Ezc.) (DS III, 2228), **güneş çalımı** Güneş doğduktan hemen sonraki zaman. (*Maçka -Tr.) (DS III, 2228), **güneşiği 1.** Sabah. (Burgaz *Mudanya -Brs.) (DS III, 2228), **güneyişmesi [güneşiği -2]** Öğle ile ikindi arası. (*Balâ -Ank.) (DS III, 2229), **güngözü** Gündüz (Kavak *Yeşilova -Brd.) (DS III, 2229), **günindi [günendi (I) -1, 2; günini, güninimi] 1.** Grup zamanı (*Dinar -Af.) (DS III, 2229), **günini [→günindi -2]** (DS III, 2229), **gün kavuşması** Güneş batımı zamanı. (Uluğbey *Senirkent -Isp.) (DS III, 2229), **günnük (IV)** Beş vakit zaman. (-Çr.) (DS III, 2230), **günüz** Gündüz (*Kandra -Kc.) (DS III, 2232),

horazönü Geceyarısı ile imsak arasındaki zaman: Horazönünde geldim. (Karaviran *Bozkır -Kn.) (DS III, 2410), **ıcktan** Biraz sonra. (Akçaeniş *Elmalı -Ant.) (DS IV, 2456), **ıgırık (I) [ıgırcık, ıhırcık]** 1. Tan vakti. (*Safranbolu -Zn.) (DS IV, 2458), **ılkışma** Gün doğmadan önce görünen ilk ağartı, tan zamanı. (Künbet -Af.) (DS IV, 2474), **ımcırcık karanlık** Tan atma zamanı, alaca karanlık: *Bugün ımcırcık karanlıkta geldim.* (Körküler *Yalvaç -İsp.) (DS IV, 2476), **ırlık** İmsak zamanı. (Köşker -Krş.) (DS IV, 2489), **iki yasdı** Gece yarısı: *Bu gece iki yasdı vakti geldim.* (Çitli *Mecitöü -Çr.) (DS IV, 2517), **ilkhoro** Kuşluk vakti. (-Ank.) (DS IV, 2530), **ilkindin [ilkindi, ilkindiotu, ilkindotu, ilkindi (u), ilkindü]** İkinci vakti. (*Senirkent -İsp.) Cilt IV s. 2531. (DS IV, 2531), **ilkindiotu [→ilkindin]** Cilt IV s. 2531. (DS IV, 2531), **ilkindotu [→ilkindin]** Cilt IV s. 2531. (DS IV, 2531), **incekuşluk [inceguşluk]** Sabahla kuşluk arasındaki zaman. (-Tr.) (DS IV, 2539), **irte 1.** Gündüz. (Böğrüdilik *Cihanbeyli -Kn.) 2. Karanlık, gece. (Köşker -Krş.) (DS IV, 2554), **kaşık çalımı** Ortalığın kararmaya başladığı, akşam yemeği zamanı. (-Af.) (DS IV, 2680), **kundiyyin** İkinci. (*Maçka -Tr.) (DS IV, 2811), **kızıl ikindi** İkindiden sonra güneşin batmaya yakın olduğu zaman: *Kızıl ikindide uykuya yattım.* (*Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri -Hat.) (DS IV, 2866), **koca kuşluk** Öğleye yakın olan zaman. (Söğüt, Honaz, Darıveren *Acıpayam, Çöplü *Çivril -Dz.) (DS IV, 2893), **kündüz** Gündüz: *Kündüz çift sürmeye gidiyorum.* (Çilehane *Reşadiye -To.) (DS IV, 3038), **künorta** Öğle vakti. (Başhöyük *Kadınhanı -Kn.) (DS IV, 3040), **murgup** Akşam. (*Birecik -Ur.) (DS IV, 3222), **obaştan [obaştan]** Şafak sökmeyen, erkenden, sahur vakti. (Yavuz, Şalcı, Çavdarlı, Kocabey *Şavşat, Erkinis *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç -Ar.) (DS V, 3262), **öğlenecek** Öğlene kadar. (*Kandıra -Kc.) (DS V, 3318), **öküzuyumu** Gece yarısı. (Sücutlü *Yalvaç -İsp.) (DS V, 3330), **ölen (II) [öleyn]** Öğle, gün ortası. (-Gaz.) (DS V, 3332), **ön (I)** Öğün (-Gaz.) (DS V, 3336), **önküllü (I)** Öğle vakti. *Milas ve çevresi -Mğ.) (DS V, 3342), **ört** Tam öğle zamanı. (-İz.) (DS V, 3351), **övle** Öğle: *Tam övle vakti gel.* (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS V, 3365), **sahın** Gece yarısı. (-Md.) (DS V, 3517), **savaḥ (I)** Sabah. (Koyundere *Ahıska -Kr.) (DS V, 3553), **savahacan** Sabaha kadar. (Koyundere *Ahıska -Kr.) (DS V, 3553), **sebeh** Sabah, yarın. (*Antakya -Hat.) (DS V, 3565), **sıgır dönümü** Akşam. (-Ant.) (DS V, 3605), **şindi [sinci (I), şimcik, şimdıcak, şimdicek, şimdik, şinci, şincik]** Şimdi. (Bekilli *Çal-Dz.) (DS V, 3782), **taman 2.** Demin, az önce: *Taman seni aradım bulamadım.* (Kadışehir *Sorgun -Yz.) (DS V, 3818-3819), **tan üstü** Sabah vakti. (*Sarıkamış -Kr.) (DS V, 3824), **turun** İkinci. (-Ky.) (DS V, 3998), **tüney (II)** Güneşin batmasına yakın zaman, akşam üzeri. (-Ezc.) (DS V, 4013), **zabah (I)** Sabah. (Hasanoğlan -Ank.) (DS VI, 4342), **zabānan** Sabahleyin. (*Gazipaşa -Ant.) (DS VI, 4342), **zahir vakti** Sabah erken. (-Yz.) (DS VI, 4346), **zeerten** Akşam. (*Görel -Gr.) (DS VI, 4357), **zeḡet** Gece. (Karalak -Gr.) (DS VI, 4357), **zehelce** Az önce. (Kervansaray *Zile -To.) (DS VI, 4358), **zet** Biraz sonra. (-Gr.) (DS VI, 4364), **acıktan** Biraz sonra: *Acıktan size uğrayacağım.* (-Uş. Ve çevresi) (DS VI, 4407), **ağşamacan [ağşamadekili]** Akşama dek. (*Halfeti -Ur.) (DS VI, 4411), **ağşamadekili [ağşamacan]** (DS VI, 4411), **ahşam** Akşam. (Büyük Karapınar *Ermenek -Kn.) (DS VI, 4412), **akşamca** Akşam. (Beşikdüzü Vakfıkebir -Tr.) (DS VI, 4414), **alaguşluk** Sabahla öğle arası. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4415), **āşam [ayşam]** Akşam. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4428), **avşamakda** Akşama değin. (Rumeli göçmenleri -Krk.) (DS VI, 4433), **ay garannığı** Karanlık gece. (Dereçine *Sultandağı

-Af.) (DS VI, 4435), **aykaranlık** Karanlık gece. (*Güdül ve köyleri -Ank.) (DS VI, 4437), **bayah** Az önce: *Bayah geldim ya gardaşım.* (Ekinözü *Elbistan -Mr.) (DS VI, 4451), **bayaktan** Az önceden, deminden. (-Gaz.) (DS VI, 4451), **birezden** Az sonra, birazdan. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4462), **bisiyel** Akşamleyin. (Beşikdüzü *Vakfikebir -Tr.) (DS VI, 4462), **bisseğellék** Az sonra, birazdan. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı -Ky.) (DS VI, 4462), **böyce** Bu gece. (Gönyeli, Lefkoşe, Kıbrıs) (DS VI, 4466), **günurta** Öğle. (-Vn.) (DS VI, 4515), **Kabakuşluk** Öğleden iki saat önceki zaman. (-Kr. Ve köyleri) (DS VI, 4529), **kuşluk** Sabahla öğle arası. (-İst.) (DS VI, 4576), **obaş** Gün doğmadan, sabaha karşı (zaman): Obaştan kalkıp yola düştük. (*İğdir, *Çıldır, *Arpaçay -Kr.) (DS VI, 4610), **oğlakgelini** Kuşluk, öğleye doğru. (Yenice -Mğ.) (DS VI, 4611), **ovle geçerekleri** Öğleden az sonra. (Güneyce *İkizdere -Rz.) (DS VI, 4619), **öğdengeri** İkinci. (Yenice -Mğ.) (DS VI, 4623), **öğüle sonu** Öğleden sonra. (*Silifke -İç.) (DS VI, 4624), **öğün [öğüñ]** 1. Yemek zamanı. (*İğdir -Kr.) 3. Zaman. (*Bünyan -Ky.) (DS VI, 4624), **öylen** öğle zamanı. (Çavuşbucağı *Silifke -İç.) (DS VI, 4632), **öyün [övün]** 2. Yemek zamanı. (Telin *Gürün -Sv.) (DS VI, 4632), **sabala** Sabahleyin. (İncekum *Silifke -İç.) (DS VI, 4661), **sabbah** Sabah. (Kesirik -El.) (DS VI, 4661), **şaklam** 1. Güneşin en dik geldiği zaman, öğlen. (Kerkük) (DS VI, 4720), **şer vahtı** Güneş battıktan sonraki zaman, ezan zamanı. (uluşiran *Şiran -Gm.) (DS VI, 4725), **tün tün** Akşama doğru. (*Kula -Mn.) (DS VI, 4780), **yasdı (I)** Yatsı. (-Yz. İlçe ve köyleri) (DS VI, 4817), **zabah** Sabah. (-Yz. Ve çevresi) (DS VI, 4830), **zabahlayım [zabahleyin, zabalân, zabalên]** Sabahleyin. (*Güdül ve köyleri -Ank.) (DS VI, 4830), **zabahleyin [→zabahlayım]** (DS VI, 4830), **zabalân [→zabahlayım]** (DS VI, 4830), **zabalên [→zabahlayım]** (DS VI, 4830)

1.6. Gün Adlandırmaları

Pazartesi: **deriertesi** Pazartesi günü. (*Kurşunlu -Çkr.) (DS II, 1434), **devrek (I)** Pazartesi günü. (Aliköy, *Çaycuma -Zn.) (DS II, 1444), **diri (IV)** [diri günü] 2. Pazartesi (*Bor -Nğ.) (DS II, 1517), **eflâni** Pazartesi. (*Safranbolu -Zn.) (DS III, 1670), **erek (II)** Pazartesi günü. (*Ayaş -Ank.) (DS III, 1765), **gereğiertesı** Pazartesi. (Sille -Kn.) (DS III, 1997), **gerey (I)** Pazartesi. (-Es.) (DS III, 2000), **gireertesı** Pazartesi. (Keşanuz *Ayaş -Ank.) (DS III, 2055), **gölsar pazarı** Pazartesi: *Bugün günlerden gölsar pazarı.* (Karamanlı *Tefenni -Brd.) (DS III, 2145), **gülüser** Pazartesi: *Gülüserden sonra salı gelir.* (Salda *Yeşilova -Brd.) (DS III, 2221), **palamutgünü** Pazartesi. (*Akhisar -Mn.) (DS V, 3385), **pazar** 1. Pazartesi günü. (*Vezirköprü -Sm.) 2. Perşembe (-Çkr.) (DS V, 3419), **perşembe** Pazartesi (Kalkan -Kü.) (DS V, 3434), **tirepazarı** Pazartesi. (*Bayındır -İz.) (DS V, 3939), **tosyapazarı** Pazartesi. (-Çkr.) (DS V, 3975), **üçügün** Pazartesi. (*Taşköprü -Ks.) (DS VI, 4059), **yalavaç (I)** Pazartesi. (Donarşa *Şarkikaraağaç -Isp.) (DS VI, 4142), **yolcu (I)** Pazartesi. (-Ba.) (DS VI, 4291), **bazertesı** Pazartesi. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4452), **palamut** Pazartesi. (*Soma ve çevresi -Mn.) (DS VI, 4635)

Salı: **aralık (II)** [aralğ - 2] 2. Salı günü. (Eldirek *Fethiye -Mğ) (DS I, 297), **deynek** Salı günü: *Deynekten sonra çarşamba gelir.* (Salda *Yeşilova -Brd.) (DS II, 1447), **gürgekün** Salı. (Başhöyük *Kadınhanı -Kn.) (DS III, 2236), **şehiringidimi** Salı günü. (Alpanas *Seyitgazi -Es.) (DS V, 3758), **dernek [derigün]** 1. Pazar günü.

(Yusufoça *Göhlhisar -Brd.) 2. Salı. (*Soma ve çevresi -Mn.) 3. Çarşamba. (*Bozdoğan -Ay.) (DS VI, 4486), **sâli** Salı. (-Yz.) (DS VI, 4668), **teyn** Salı günü. (*İğdir -Kr.) (DS VI, 4758)

Çarşamba: **deri, déri [deri gün, derinti -1, dernek -1, 2; dernek günü]** 3. Panayır ve pazarın kurulacağı günün arefesi. (*Kurşunlu -Çkr.) 4. Çarşamba günü. (-Çkr. Ve köyleri) 5. Pazar günü (*Göhlhisar -Brd.) 6. Perşembe (-Ky.) (DS II, 1433-1434), **ça (V)** Çarşamba. (Çerkeş -Çkr.) (DS II, 1030), **eğirme** Çarşamba (Sücutlü *Yalvaç -Isp.) (DS III, 1679), **göbekli (II)** Çarşamba günü. (*Alaşehir -Mn.) (DS III, 2114), **ışıklı (I)** Çarşamba. (Çığrı *Dinar -Af.) (DS IV, 2496), **dernek [derigün]** 1. Pazar günü. (Yusufoça *Göhlhisar -Brd.) 2. Salı. (*Soma ve çevresi -Mn.) 3. Çarşamba. (*Bozdoğan -Ay.) (DS VI, 4486)

Perşembe: **cumaakşamı** [cumicesi] Perşembe günü. (Şavşat -Ar.) (DS II, 1014), **deri, déri [deri gün, derinti -1, dernek -1, 2; dernek günü]** 3. Panayır ve pazarın kurulacağı günün arefesi. (*Kurşunlu -Çkr.) 4. Çarşamba günü. (-Çkr. Ve köyleri) 5. Pazar günü (*Göhlhisar -Brd.) 6. Perşembe (-Ky.) (DS II, 1433-1434), **eyne (I)** Perşembe: Bayram eyne günü başlıyor. (Ortaköy, Bekilli *Çal -Dz.) (DS III, 1824), **gerde** Perşembe (I) (*Divriği -Sv.) (DS III, 1995), **işkan** Perşembe. (Çamköy *Göhlhisar -Brd.) (DS IV, 2564), **ortaküm [orta (ı)]** Perşembe. (Karaçay aşireti, Başhöyük *Kadınhanı -Kn.) (DS V, 3291), **yenice, yeñice (III)** Perşembe. (Karamanlı *Tefenni -Brd.) (DS VI, 4247), **cuma akşamı [cumācesı]** Perşembe günü. (Yusufoça *Göhlhisar -Brd.) (DS VI, 4476), **işgiyan** Perşembe. (Yusufoça *Göhlhisar -Brd.) (DS VI, 4527)

Cuma: **dirnek günü** 1. Cuma günü. (*Eyüp -İst.) 2. Pazarın kurulduğu gün. (*Simav -Kü.) (DS II, 1519), **inegün** Cuma günü (-Ed.) (DS IV, 2541)

Cumartesi: **cuma biri** Cumartesi (*Taşköprü -Ks.) (DS II, 1014), **cumiytesi** [cümertesı] Cumartesi. (*İskilip -Çr.) (DS II, 1016), **ene (IV)** Cumartesi. (*Buldan -Dz.) (DS III, 1747), **şabatkün** Cumartesi. (Karaçay, Başhöyük *Kadınhanı -Kn.) (DS V, 3734), **ternek** Cumartesi. (Rumeli göçmenleri *Çatalca -İst.) (DS V, 3895)

Pazar: **cuma ikisi** Pazar. (*Taşköprü -Ks.) (DS II, 1014), **cuma üçü** Pazar. (*Taşköprü -Ks.) (DS II, 1015), **denek gün** Pazar günü (Karahisar *Tavas -Dz.) (DS II, 1421), **deri, déri [deri gün, derinti -1, dernek -1, 2; dernek günü]** 3. Panayır ve pazarın kurulacağı günün arefesi. (*Kurşunlu -Çkr.) 4. Çarşamba günü. (-Çkr. Ve köyleri) 5. Pazar günü (*Göhlhisar -Brd.) 6. Perşembe (-Ky.) (DS II, 1433-1434), **direği** Pazar günü: *Direği gün okulların hafta tatilidir.* (Baladız *Keçiborlu -Isp.) (DS II, 1512), **diri (IV) [diri günü]** 1. Pazar (-Vn.) 2. Pazartesi (*Bor -Nğ.) (DS II, 1517), **gereği** Pazar. (Sille -Kn.) (DS III, 1997), **gireği [giravugün, gire, gireğiertesi, girerertesi, girevü, girey -1, gireyi -1, gireyertesi, gireytesi, giriertesı]** 1. Pazar günü. (Uluğbey *Senirkent, Atabey, İğdecik -Isp.) (DS III, 2080), **gölsar gidimi**: Pazar günü: *Gölsar gidimi gün geziye çıkacağız.* (Karamanlı *Tefenni -Brd.) (DS III, 2145), **ıyılı kün** Pazar günü. (Karaçay aşireti, Başhöyük *Kadınhanı -Kn.) (DS IV, 2499), **kireği** Pazar günü. (-İç.) (DS IV, 2877), **şarbazarı** Pazar günü. (*Bor -Nğ.) (DS V, 3750), **zerzene** Pazar günü. (*Bartın -Zn.) (DS VI, 4364), **aralık (II)** 1. Pazar günü. (Dereçine *Sultandağı -Af.) 2. İki dinsel bayram arasındaki ay. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4424), **dernek [derigün]** 1. Pazar günü. (Yusufoça *Göhlhisar -Brd.) 2.

Salı. (*Soma ve çevresi -Mn.) 3. Çarşamba. (*Bozdoğan -Ay.) (DS VI, 4486), **giré** Pazar günü: *Yarım giré.* (Yörükler, Çaypınar *Salihli -Mn.) (DS VI, 4511)

Diğer: **õñ (II)** O gün. (Hasanoğlan -Ank.) **Cilt V s. 3336.** (DS V, 3336), **sanada O** gün. (*Safranbolu -Zn.) **Cilt V s. 3536.** (DS V, 3536)

1.7. Hayvanlara Göre Zaman Adlandırmaları

aladı (III) [alat (III)-2] İpek böceklerinin koza yapmalarından bir hafta, on gün önce, çok yaprak yeme devresi: *Bizim böcekler aladıda.* (Eymir *Bozdoğan -Ay.) (DS I, 182), **bozkırağı** Koç katımı zamanı. (Türkmen aşireti *Gemerek -Sv.) (DS I, 751), **çakım (III)** Hayvanların çayıra çıkma zamanı. (*Eğridir -Isp.) (DS II, 1043), **döl (I) 8.** Koyun ve keçilerin yavrulama zamanı: *Döle daha onbeş gün var.* (Başpınar *Tefenni -Brd.) (DS II, 1575), **döl ayı** Hayvanların yavrudıkları mart, nisan ayları. (*Eğridir köyleri -Isp.) (DS II, 1576), **döl düşme zamanı** Koyun, keçi vb. hayvanların yavrulama zamanı (Tavusker *Oltu -Ezm.) (DS II, 1576), **esmek (V)** Davar ve koç katım zamanı, kasım ayı. (Boğanak *Zara -Sv.) (DS III, 1785), **gızın (II) [gızansak] 2.** Köpeklerin çiftleşme zamanı. (-Çr.) (DS III, 2069), **gürdük (I) [gürdü, gürdükümü] 1.** Hayvanlarda çiftleşme zamanı. (Darıveren *Acıpayam -Dz.) (DS III, 2234), **horoz ötüümü** Sabaha karşı horozların ötmeye başladığı zaman. (Sücutlü *Yalvaç -Isp.) (DS III, 2412), **horuz mañı** Sabah horozların ötmeye başladığı zaman. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış -Kr.) (DS III, 2415), **kağntozu** Balın bol olduğu mevsim: *Kağntozu gelsin de sana bol bol bal yedireyim.* (*Keçiborlu -Isp.) (DS IV, 2596), **kaydane** İneğin boğa isteme zamanı. (*Nazimiye -Tn.) (DS IV, 2699), **kızan (II)** Dişi köpek, kedi, kurt vb. hayvanların çiftleşmek isteği gösterdikleri durum ya da zaman. (Çığır *Dinar -Af.) (DS IV, 2862), **koç katımı** Koyunların döllenme mevsimi. (Kapancıağılı -Ama.) (DS IV, 2895), **koşgak** Koyunların döllenme zamanı. (Vazıldan *Divriği -Sv.) (DS IV, 2934), **kösnük (II)** Hayvanlarda çiftleşme mevsimi. (Ovacık *Tavas -Dz.) (DS IV, 2976), **köşen** Tavşanların çiftleşme zamanı. (Maden *Uluışla -Ng.) (DS IV, 2981), **mırnav 2.** Kedilerin çok istekli olduğu zaman. (-Vn.) (DS IV, 3190), **öğür (IV)** Dişi sığırın çiftleşme zamanı. (-Çkl.) (DS V, 3323), **yaramış [yaratma]** Keçilerin kırılma zamanı. (Atlas, *Sivrihisar, Tokat -Es.) (DS VI, 4182), **yüğrüm sırası** Koçun koyunla birleşme zamanı. (Erzin *Dörtöyol -Hat.) (DS VI, 4329), **koç katımı [koç koyuverimi, koç salımı] 1.** Koyunların döllenme mevsimi. (-Çr.) (DS VI, 4564), **koç savumu** Erkek koyunu dişi koyundan ayırma zamanı. (-Çr.) (DS VI, 4564), **ögür 1.** İneklerin çiftleşme zamanı. (Kesirik -El.) (DS VI, 4623), **ötüm** Ötme zamanı: *Horoz ötüümünde geldi.* (-Gaz.) **Cilt V s. 3361.** (DS V, 3361), **sağım** Süt sağma zamanı. (-Gaz.) (DS V, 3515), **salım (V)** Tekelerin dişi keçilerle birleştirilme zamanı. (Güney *Yeşilova -Brd.) (DS V, 3527)

1.8. Kültürel Ögelere Göre Zaman Adlandırmaları

ara günü Kına gecesinden iki gün önce, geline boya hazırlamak için toplanılan ve “boya günü” denilen gün ile kına gecesi arasındaki günler. (İbradı -Ant.) (DS I, 293), **aralık (II) [aralığ - 2] 1.** Ramazan ve Kurban bayramları arasında kalan ay, zilkade. (*Eğridir köyleri, *Şarki Karaağaç -Isp.) 2. Salı günü. (Eldirek *Fethiye

-Mğ) (DS I, 297), **deri, déri** [deri gün, derinti -1, dernek -1, 2; dernek günü] 3. Panayır ve pazarın kurulacağı günün arefesi. (*Kurşunlu -Çkr.) (DS II, 1433-1434), **duvak açma günü** Gerdek gecesinin sabahı. (-Yz. Çevresi.) (DS II, 1614), **duvan** (II) Düğünün ikinci günü. (*Mengen -Bo.) (DS II, 1614), **düğüşü günü** Nikâhtan sonraki çarşamba günü. (İbradı -Ant.) (DS II, 1627), **dürü** (I) [dörü] 10. Gelin olacak kızın elbiselerinin kesilip biçilme günü. (Başköyü -Brd.) (DS II, 1635-1636), **düzgünnü** (I) Gerdek gecesinden bir gün evvelki gün. (*Keçiborlu -Isp.) (DS II, 1646), **ecet** Dul bir kadının yeniden evlenmesi için beklemek zorunda olduğu zaman. (*Bartın) (DS III, 1660), **elönü** Düğünde çarşamba günü düzenlenen kına gecesini. (Yuva *Elmalı -Ant.) (DS III, 1726), **erden** (II) Sahur zamanı. (İznabol *Ermenek -Kn.) (DS III, 1764), **ertene** Sahur. (*Bergama -İz.) (DS III, 1777), **gğırdım** Bayram arifesinden bir önceki gün. (*Çerkeş ve köyleri -Çkr.) (DS III, 2037), **gına gecesi** Gelinin ve damadın eline kına yakılan, gerdek gecesinden bir önceki gece. (*Bor -Nğ.) (DS III, 2046), **hak günü** Düğün günü. (*Cide -Ks.) (DS III, 2253), **haskına** Kına gecesini. (-Brs.) (DS III, 2300), **havala günü** Gelin geldikten sonraki ilk gün, duvak günü. (Şahmelik -Kc.) (DS III, 2308), **ımk** (VI) Ramazan. (Bağlıllı *Şarkikaraağaç -Isp.) (DS IV, 2475), **ırmızan** Ramazan. (Güney *Yeşilova -Brd.) (DS IV, 2489), **igeze** Hastalık sonrası toparlanma, nekahat devri. (Kızılhisar -Dz.) (DS IV, 2509), **irden** Sahur. (Uğurlu *Ermenek -Kn.) (DS IV, 2548), **kapama gecesi** Gerdek gecesini. (-Ks.) (DS IV, 2631), **kapkap günü** Yağma günü. (Bağlıllı *Eğridir -Isp.) (DS IV, 2635), **keten** (I) [kesim (V)] Gelinliğin kesim günü: *Ayşenin bugün keteni var.* (Kozluca *Keçiborlu -Isp.) (DS IV, 2774), **kına basma** [→kına düğünü] (DS IV, 2805), **kına düğünü** [kına basma, kına toyu] Kına gecesini. (-Mğ.) (DS IV, 2806), **kıntam** (II) Güreşte karşısındakini yenmek için beklenen uygun zaman. (-Ant.) (DS IV, 2812), **koca bayram** Şeker bayramı. (Karamanlı *Tefenni -Brd.) (DS IV, 2892), **küçük bayram** Kurban bayramı. (Karamanlı *Tefenni -Brd.) (DS IV, 3025), **mahul** Bayramın ikinci günü. (Çanlıllı *Ayaş -Ank.) (DS IV, 3107), **mesir** Bahar bayramında minarelerden halka atılan, sakızlı, baharlı şeker ve bu şekerin dağıtıldığı günün adı. (-Mn.) (DS IV, 3173), **miceh** Hıdrellez günü. (-To. Çevresi) (DS IV, 3197), **oruçluk** Ramazan ayı. (-Kr.) (DS V, 3292), **oturma** 1. Gelin elbisesinin dikileceği gün. (Solmaz *Tavas -Dz.) (DS V, 3300), **obaştan** [obaşdan] Şafak sökmeden, erkenden, sahur vakti. (Yavuz, Şalcı, Çavdarlı, Kocabey *Şavşat, Erkinis *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç -Ar.) (DS V, 3262), **samat günü** Cuma günü yapılan gelin yazma günü. (-Sn.) (DS V, 3533), **sevir** Ramazanda sabaha yakın zaman. (Karlı *Ardanuç -Ar.) (DS V, 3596), **sunma gecesi** Kına gecesini. (Doğaköyü -İz.) (DS V, 3699), **süphe** Düğünden bir önceki gün. (*Antakya -Hat.) (DS V, 3718), **şarakmana** Pekmez kaynatma işleri ve zamanı. (*Senirkent -Isp.) (DS V, 3750), **şum günü** Yas günü. (-Sv.) (DS V, 3795), **takı günü** Düğün sırasında konukların geline armağanlarını vermek için tören yapılan gün. (İbriktepe *İpsala -Ed.) (DS V, 3809), **takıl günü** Düğünün başladığı ilk gün. (*Beypazarı -Ank.) (DS V, 3810), **takta gecesi** Gerdekten iki gün önceki gece. (-Sm.) (DS V, 3812), **tamşa** (II) Kına gecesini. (*Bozdoğan -Ay.) (DS V, 3820), **tatavı** (II) [tatavı (II)] Ramazandan bir önceki gün. (*Sungurlu -Çr.) (DS V, 3845), **tato** (I) Arife günü. (Yiğran *Boyabat -Sn.) (DS V, 3846), **temşit** Oruca başlama zamanı, imsak: *Her gece temşit zamanı davul çalınır.* (Çanlıllı *Ayaş -Ank.) (DS V, 3878), **tepreş günü** Nevruz günü. (*Bergama -İz.) (DS V, 3888), **tetavı** Arife

günü. (*Boyabat -Sn.) (DS V, 3900), **yarı kırk** Lohusalıkta doldurulan ilk yirmi gün. (*Mut ve köyleri -İç.) (DS VI, 4185), **yüet** Çamaşır yıkama günü. (Bayburt *Selim -Kr.) (DS VI, 4327), **zirat** Bayramdan bir gün önce, arife. (*Çerkeş -Çkr.) (DS VI, 4391), **ziyirat** Arife günü. (-Ks.) (DS VI, 4393), **aralık (II) 2.** İki dinsel bayram arasındaki ay. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4424), **aşır ayı** Aşure dağıtılan ay. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4428), **bazarın** Pazar zamanı. (İncekum *Silifke -İç.) (DS VI, 4452), **pazarlı gün** Pazar kurulan gün. (-Ks. Ve çevresi) (DS VI, 4643), **sıcaıcık** Kirli giysi yıkandığı için evde çok sıçan olacağına inanılan 13 Mayıs günü. (-Sv.) (DS VI, 4689), **takı günü** Çağrılıların geline armağan verdiği gün. (*Susurluk -Ba.) (DS VI, 4736), **uğundurma** Otuz dört saatlik orucun son günü. (Tahtacı -Isp.) (DS VI, 4785)

1.9. Mevsimlere Göre Zaman Adlandırmaları

Yaz mevsimi: **ev çıkımı** Yaz başlangıcı. (-Ur.) (DS III, 1802), **kazanç** Yaz mevsimi. (-Ada.) (DS IV, 2711), **yay (I) [yay ayı] 1.** Yaz. (-Ama.) **2.** Yaz mevsiminin, 20 Mayıs ile 15 Haziran arasındaki bölümü. (*Eğridir ve köyleri, Aliköy -Isp.) (DS VI, 4210), **yayın (II)** Yazın. (*Gülнар, Emirşahlar *Anamur -İç.) (DS VI, 4213), **kuyruk doğumu** Yaz sonu. (-Ezc.) (DS IV, 3021), **tarçih vahtı 1.** İlkbaharda otun bol olduğu zaman. (Uluşiran *Şiran -Gm.) **2.** Yaz ayları. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS VI, 4742), **temin** Yazın, yazda. (*Mersin -İç.) (DS VI, 4752)

Sonbahar mevsimi: **bozuk (III) [bozum] 2.** Ekin kaldırma, ürün alma zamanı, sonbahar. (Kuşadası -İz.) (DS I, 752), **derdim ayı [derim ayı]** Sonbahar. (-Ada.) (DS II, 1432), **garagüz** Sonbaharın sonu. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS III, 1919), **guz (n)** Sonbahar. (*Bünyan, *Pınarbaşı -Ky.) (DS III, 2008), **güzün** Güz vakti. (Güzüren -Bo.) (DS III, 2205), **güzbeyi** Sonbahar zamanı, güzün. (Tekeler *Silifke -İç.) (DS III, 2244), **hasl** Güz vakti. (-Ks.) (DS III, 2300), **kaç (II)** Sonbahar. (Başhöyük *Kadınhanı -Kn.) (DS IV, 2586)

İlkbahar mevsimi: **ilkyaz [ilkgüz -2]** İlkbahar. (Peşman *Daday -Ks.) (DS IV, 2532), **karacayaz** İlkbahar. (*İğdir -Kr.) (DS IV, 2640), **kater (I)** İlkbaharda bitkilerin yaprak açma zamanı. (Şabanözü *Polatlı -Ank.) (DS IV, 2683), **kaya kızımı** İlkbaharda sıcaklığın arttığı zaman: Kaya kızımı yaklaştı. (-Dz.) (DS IV, 2697), **köklem** İlkbahar: *Köklem yağmurları ekin ve ot yürütür.* (*Eyüp -Ist.) (DS IV, 2953), **küklen** İlkbahar. (-Tr.) (DS IV, 3027), **sellap** İlkbaharda suların bol olduğu zaman. (Ergân -Ezc.) (DS V, 3579), **yazağzı [yaz, yazbaşı]** İlkbahar. (Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri -Isp.) (DS VI, 4217), **yazönü [yazseri]** İlkbahar. (*Çarşamba -Sm.) (DS VI, 4221), **yazseri [→yazönü]** (DS VI, 4221), **ilkyaz** İlkbahar. (*Güdül -Ank.) (DS III, 4526), **tarçih vahtı 1.** İlkbaharda otun bol olduğu zaman. (Uluşiran *Şiran -Gm.) **2.** Yaz ayları. (Uluşiran *Şiran -Gm.) Cilt VI s. 4742. (DS VI, 4742)

1.10. Psikolojik ve Fizyolojik Durumlara Göre Zaman Adlandırmaları

hoho günü Darda kalınan gün. (Yeniköy *Develi, -Ky.) (DS III, 2394), **hoy günü** İnsanın darda kaldığı, aman dilediği gün. (Bayburt *Sarıkamış -Kr.) (DS III, 2422), **nahırgoyan** Bir yıllığına ücretle tutulan çobanların hesap verdikleri Aralık ayının 25.

Günü. (İrişli Bayburt *Sarıkamış, *Selim -Kr.) (DS IV, 3235), **tuyğun 2**. Bir kimsenin genç, güzel, varlıklı zamanı. (-Çr.) (DS VI, 4778), **üst (II)** Kadınlarda aybaşı. (*Yalvaç -Isp.) (DS VI, 4798), **kırcı günü** Sıkıntılı gün: *Çocuk birkaç gündendenberi kırcı günü gösteriyor.* (*Bor -Nğ.) (DS IV, 2819), **ak gün** Mutlu, iyi gün. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4413)

1.11. Tarım İle İlgili Zaman Adlandırmaları

acartav (I) [acertav] 1. Tarlanın subat-mart ayları içindeki sürülme tavı, zamanı. (Yayla *Tefenni -Brd.) (DS I, 41), **bozuk (III)** [bozum] 2. Ekin kaldırma, ürün alma zamanı, sonbahar. (Kuşadası -İz.) (DS I, 752), **comcomu** Bolluk zamanı. (-Gaz.) (DS II, 997), **çitirik (IV)** Kışın ekin ekme zamanı. (Senir -Isp.) (DS II, 1245), **derim (I)** Sonbahar ortasında elma derleme günleri. (*Bafra -Sm.) (DS II, 1434), **derme (IV)** [dergi (II), deyirgi, deyirme] Hasat vakti. (-Ezm.) (DS II, 1435), **döküm zamanı** Meyve ve sebzelerin çok bol bulunduğu günler. (-Kü.) (DS II, 1574), **eten tavı** Arpa, buğday vb. şeylerin son ekilme zamanı. (Senir -Isp.) (DS III, 1797), **hasıl (II)** Ekinlerin olmasından başlayarak bütün harman işlerinin bitimine kadar geçen zaman. (Peşman *Daday -Ks.) (DS III, 2299), **horalay tavı** Mısır ekilecek zaman (Balkın *Devrek -Zn.) (DS III, 2408), **ırgam** Dut silkeleme mevsimi: Dut ırgamı geldi. (-Ml.) (DS IV, 2485), **ırgatlık** [ırgatlıh] Hasat mevsimi. (Karabüzey *Araç -Ks.) (DS IV, 2485), **iğne atımı** Tütün yapraklarının koparıldığı zaman. (Oğuz *Acıpayam -Dz.) (DS IV, 2513), **ilk öğrek** Sonbaharda ilk kez ekin ekme zamanı. (*Alayunt -Kü.) (DS IV, 2532), **kaval (III)** Cevizin yeşil kabuğundan ayrılma zamanı. (-Krş.) (DS IV, 2687), **kıv (III)** Bir iş ya da ürünün olgunlaşma zamanı. (Kula *İncesu -Ky.) (DS IV, 2850), **kırhım zamanı** Koyunların yünlerini kesme zamanı. (Çayağzı *Şavşat -Ar.) (DS IV, 2823), **orak (I)** 1. Ekin biçme zamanı. (Çakallı, Töngel *Kavak -Sm.) 2. [→orak ayı -1] 3. [→orak ayı -2] (DS V, 3287), **palak (V)** Ekinlerin başak tutma zamanı. (Karlı *Ardanuç -Ar.) (DS V, 3384), **söğüt tozumu** Söğüt ağacının tomurcuklanma zamanı: *Daha söğüt tozumuna çok mu var?* (-Dz.) (DS V, 3677), **süt yılı** Ekinin ve sütün bol olduğu yıl. (-Ank.) (DS V, 3730), **yoluk (IX)** Ekin biçme zamanı. (Reşadiye *Datça -Mğ.) (DS VI, 4294), **barsak** Ekinlerin başak verme zamanı. (*Güdül ve köyleri -Ank.) (DS VI, 4446), **biçim** Ekin kaldırma zamanı. (*Antakya -Hat.) (DS VI, 4460), **tola (III)** Tav, olgunlaşma zamanı: *Tolasını alıh bu üzüm.* (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı -Ky.) (DS VI, 4768), **vayvaytavu** Ekim için en uygun zaman. (-Dz.) (DS VI, 4804), **süt yılı** Ekinin ve sütün bol olduğu yıl. (-Ank.) (DS V, 3730), **vergin (ı)** Çiftçilikte, tohum atılması sakıncalı görülen birkaç gün. (Eğrigö, *Alayunt -Kü.) (DS VI, 4253), **tav 2**. İşin, ürünün olgunlaşma, erginleşme zamanı. (*Güdül ve köyleri -Ank.) (DS VI, 4744), **yaba vakti** Harman zamanı. (*Bor -Nğ.) (DS II, 4115)

1.12. Yıl İle İlgili Zaman Adlandırmaları

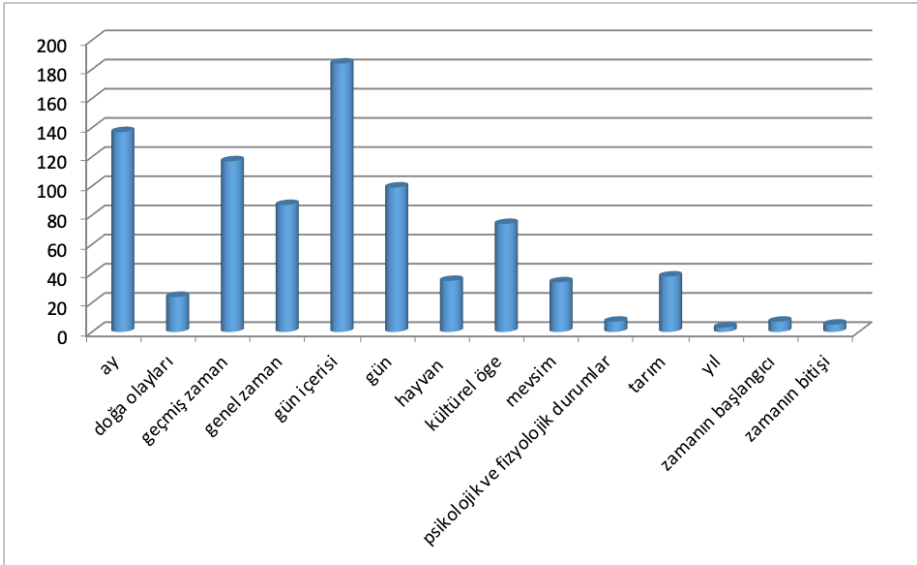
bügül Bu sene. (Sücutlü *Yalvaç -Isp.) (DS I, 814), **yıllar yılı** Yıllarca. (*Bor -Nğ.) (DS VI, 4273), **yıl on iki ay** Bütün bir yıl: *Yıl on iki ay yanında çıraklık ittim de ondan hiç bir şey öğrenemedim.* (*Bor -Nğ.) (DS VI, 4274)

1.13. Zamanın Başlangıcını İfade Eden Zaman Adlandırmaları

çıtırık (VII) Çıkacak ayın son, girecek ayın ilk günleri. (*Hadım -Kn.) (DS II, 1195), **emtülü** Başlangıç, ilk önce: *Buraya emtülü ben geldim.* (İğdecik, Sancaklıboz -Mn.) (DS III, 1742), **eñipdin** İlkönce. (*Ermenek -Kn.) (DS III, 1758), **yılsırtı** Yılbaşı, ocağın ilk günü. (Şıhlar *Ulubey -Or.) (DS VI, 4274), **bayağdan** Baştan, önceden. (*Refahiye -Ezc.) (DS VI, 4451), **ön İlk**, ilk gün. (*Antakya ve çevresi -Hat.) (DS VI, 4626), **şinden** Şimdiden. (-Ng.) (DS V, 3782)

1.14. Zamanın Bitişini İfade Eden Zaman Adlandırmaları

cır (III) Son. (-Ezm.) (DS II, 925), **çıtırık (VII)** Çıkacak ayın son, girecek ayın ilk günleri. (*Hadım -Kn.) (DS II, 1195), **iş** Etene, son. (*Düzce -Bo.) (DS IV, 2562), **zoñ** (I) Son. (Hasanoğlan -Ank.) (DS VI, 4395), **yiñi yiñ** (I) Son zamanlarda: *Yiñi yiñ huyilar peydahladı.* (*Bor -Ng.) (DS VI, 4281)



2.Zarf Olarak Kullanılan Zaman Adları

2.1. Aniden Anlamında Olan Zaman Adlandırmaları

bürdem Birden. (*Akçeşehir -Bo.) (DS I, 825), **dakkadak** Hemen. (*Turgutlu -Mn.) (DS II, 1331), **dopçu** Hemen. (Himmetoğlu -Zn.) (DS II, 1563), **hama** (III) [hamacuh, hamadan (n), haman (ı), hamana, hamanca (ı), hamancak] Hemen, şimdi. (Çayağzı *Şavşat -Ar.) (DS III, 2262), **haşindi** Hemen, şimdi. (Uluşiran *Şıran -Gm.) (DS III, 2303), **öş** (I) Hemen. (*Eyüp -İst.) (DS V, 3358), **ussät** O saat, hemen. (-Sm.) (DS VI, 4789), **össeet** [össet] Hemen, o anda. (Kozluca *Keçiborlu -Isp.) (DS V, 3357), **össet** [→össeet] (DS V, 3357), **sabda** Anında, o sırada. (Gürnes *Akşehir -Kn.) (DS V, 3509), **şulikdem** Hemen, şimdi. (-Çkr.) (DS V, 3795), **bi çala** Bir an, bir

aralık. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4460), **biller** [bille (I) -2, billi] O sırada, gibi: *Kaptığı biller kaçtı.* (Yenişar, Gölkonak *Şarkikaraağaç -Isp.) (DS VI, 4462), **billi** [→biller] DS VI, 4462), **ossaat** Hemen, o anda. (Gölkonak, Yenişar, *Şarkikaraağaç -Isp.) (DS VI, 4617), **össaat** [özehet] Hemen. (-Ks. Ve çevresi) (DS VI, 4630), **özehet** [össaat] (DS VI, 4632)

2.2. Çoğu Zaman Anlamında Olan Zaman Adlandırmaları

çoğancasına [çoğçala, çoksun] Çok defa, çok zaman. (*Afşin, *Elbistan -Mr.) (DS II, 1257), **dağam** (IV) Devam. (Yayla *Tefenni -Brd.) (DS II, 1322), **eme yarı** Çok zaman: *Mehmet ona gideli eme yarı oldu.* (Küçükyozgat -Ank.) (DS III, 1735)

2.3. –Den Beri Anlamında Olan Zaman Adlandırmaları

doğdeştin Doğduğu zamandan beri. (*Tefenni -Brd.) (DS II, 1536), **hanca** (I) 1. Çoktan, çok zamandan beri: *Sen onu sorma o hanca zaman oldu gideli.* (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS III, 2271), **handan** (II) [handa, handen] Çoktan, çok evvelden beri: *Ben onu handan beri görmedim.* (-Sm.) (DS III, 2272), **hanıhandan** Çoktan, çok zamandan beri. (-Hat.) (DS III, 2274), **ilic** (V) -den başlayarak, -den sonra, -den beri: *Ali tarlayı bundan ilic sen sür, bundan ilic ben süreyim.* (Demirdere *Mustafa Kemal Paşa -Brs.) (DS IV, 2524)

2.4. –E Kadar Anlamında Olan Zaman Adlandırmaları

hayla, haylā [hayle, heyle -1] 1. Şimdiye dek: Hüseyin bu vakit oldu hayla gelmedi. (Kurna -Brd.) (DS III, 2318), **Hindiyeçen** Şimdiye kadar. (Koyundere *Ahıska -Kr.) (DS III, 2386)

2.5. Gelecek Zaman Anlamında Olan Zaman Adlandırmaları

çibeñ Artık, bundan sonra: *Yemeyecen mi çibeñ?* (Bedribey *Acıpayam -Dz.) (DS II, 1202), **dağnahısı** Ertesi: *Ben geldim, dağnahısı gün de gendi geldi.* (-Gaz.) (DS II, 1325), **danesi gün** Ertesi gün: *Cuma günü gidemedim, danesi gün gittim.* (Kertmeağamescit *Kangal -Sv.) (DS II, 1358), **devrisi** [devirsi, devlesi, devlikesi, devliki, devlisi, devlükü, devlüksü, devresi, devri I), devrikesi, devrüsi, devrüsü, devürsü] Gün, hafta, ay, yıl gibi zamanların bir sonrakini anlatmak için kullanılır, ertesi: *Devrisigün geldi.* (*Eğridir köyleri -Isp.) (DS II, 1445), **ertey** Ertesi gün, erte: *Ertey yola çıkalım.* (Düzenli *Borçka -Ar.) (DS III, 1777), **gayrı** [ga, gağrı, gāli, galik (I), galim, galli (I), gardı, garık, (I), gari, garik (I), garim (I), gartı, gartık, gayı (II), gayık (I), gaylı, gayli, gayrık, gayrım, gayrın, gayri, gayrik, gayruk (II), geri (VII)] Artık, bundan sonra. (Nudra *Şarkkaraağaç -Isp.) (DS III, 1949), **gecererek** [gecen (III), gecirek, gecerek] Geç, biraz geç (zaman için). (Tepeköy *Torbalı -İz.) (DS III, 1959), **geldeç** Gelecek (Zaman): *Cemilin geldeçi çok iyi görünüyor.* (Gümele *Söğüt -Bil.) (DS III, 1972), **gelejeh** Gelecek. (Koyundere *Ahıska -Kr.) (DS III, 1974), **gelisene** Ertesi sene. (İmamuşağı *Silifke -İç.) (DS III, 1983), **ginnim** Sonra: *Aldım verdim ginnim geldim.* (Dere -Kn.) (DS III, 2079),

girey 1. [→**gireği -1**] **2.** Güveyinin gerdeğe girdiğinin ertesi günü. (Yaka *Gelendost -Isp.) (DS III, 2082), **göreci** Düğünün ertesi günü, paça günü. (*Kemaliye -Ezc.) (DS III, 2158), **hele** Sonra: *Sen heleden gel sene bişey vörürüm.* (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS III, 2331), **indi gün** Ertesi gün. (-Ks. Ve köyleri) (DS IV, 2541), **kalan [kalak (v) -1, kâli, kayrı -2, kayırıkın]** Artık, bundan sonra: Kalan gitmiş, gelmiyor. (*Sandıklı -Af.) (DS IV, 2610), **kaylı** Bundan böyle, artık. (-Yz.) (DS IV, 2704), **kelli (I)** Sonra: Ben geldikten kelli mi çağırıyon? (Başpınar *Tefenni -Brd.) (DS IV, 2735), **kere (IV)** Sonra: Ondan kere gelip yattım. (Aliköy *Çaycuma -Zn.) (DS IV, 2753), **keri (I) 1.** Sonra, geri. (-Af.) (DS IV, 2755), **kerten** Sonra: Bundan kerten. (-Ank.) (DS IV, 2758), **keyli (II) [keyri] 1.** Sonra, artık. (*Bolvadin -Af.) (DS IV, 2780), **kıcım (II)** Sonra: Çalışırsan kıcım rahat edersin. (Boynuyoğun -Ada.) (DS IV, 2784), **kili (V)** Sonra (Hasanoğlan -Ank.) (DS IV, 2872), **kiri (II)** Sonra: *Senden kiri ben geleceğim.* (Karamanlı *Tefenni -Brd.) (DS IV, 2878), **sona (II)** Sonra. (-Nğ.) (DS V, 3665), **songaltı** Sonradan. (Tayrak *Söğüt -Bil.) (DS V, 3666), **soñra [soñura]** Sonra. (Hasanoğlan -Ank.) (DS V, 3666), **soñucu** Sonunda, sonra. (-Çkr.) (DS V, 3666), **süst (II)** Geç. (Şabanözü *Polatlı -Ank.) (DS V, 3727), **şinden keri [şimden gilli]** Bundan sonra. (Bekilli *Çal-Dz.) (DS V, 3782), **yarıntası [yarından keri, yarıntısı]** Öbür gün, yarından sonra: *Bugün gelme yarıntası gün gel.* (*Ermenek -Kn.) (DS VI, 4187), **yaron** Yarın. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli -Rz.) (DS VI, 4191), **yeni (III)** Gelecek yıl. (Bayburt *Selim -Kr.) (DS VI, 4247), **yeniye** gelecek yıl. (Çerçin -Brd.) (DS VI, 4249), **yeyıl** Gelecek yıl. (*Ağın -El.) (DS VI, 4262), **biyesir 2.** Ondan sonra. (Kösektaş *Hacibektaş -Nş.) (DS VI, 4463), **gaarı** Artık, bundan sonra. (*Eşme -Uş.) (DS VI, 4508), **Heğri** Bundan böyle, artık: Yürü heğri. (Dışlık *Kangal -Sv.) (DS VI, 4519), **sona** Sonra. (-Yz.) (DS VI, 4704), **soğna** Sonra. (*Bor -Nğ.) (DS V, 3657)

2.6. Her Zaman Anlamında Olan Zaman Adlandırmaları

dikadim Her zaman, daima. (Çiçek -Mr.) (DS II, 1484), **donugun** Her zaman: *Donugun söylerim sana.* (-Ks.) (DS II, 1562), **dümügün** Her zaman (-Ks. Ve çevresi) (DS II, 1630), **elgadim** Her zaman, ötedenberi. (Büyükkabaca *Senirkent -Isp.) (DS III, 1713), **fire (III)** Daima, her zaman. (Hançalar *Çal -Dz.) (DS III, 1868), **gadimi** Her zaman: *Suçlu suçsuz gadimi bu çocuğu doğuyorsun.* (İğneciler *Mudurnu -Bo.) (DS III, 1890), **ganime** Her zaman. (Gökdere *Akdağmadeni -Yz.) (DS III, 1914), **gatli** Her zaman. (-Ba.) (DS III, 1936), **gedimi** Daima, her zaman: *-Bu çocuk kiminen duruyor? -Gedimi benimnen duruyor.* (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS III, 1967), **hamaza (I)** Her zaman, genellikle. (Güzelsu *Akseki -Ant.) (DS III, 2265), **hasalhas** Her vakit, daima. (*Gerde -Bo.) (DS III, 2297), **Herdayım [herde]** Her zaman. (-Gaz.) (DS III, 2342), **kınma** Her zaman, daima. (-Yz.) (DS IV, 2812), **künde (VI)** Sürekli, günde, her zaman: Künde oduna giderim. (Eziler *Güney -Dz.) (DS IV, 3038), **leylim (I)** Her zaman, sürekli. (Gödena *Finike -Ant.) (DS IV, 3076), **mısmıl (VI)** Her zaman. (Göndürle -Isp.) (DS IV, 3192), **minni (I)** Her zaman, sürekli olarak. (Halilbağı, Okçu *Sivrihisar -Es.) (DS IV, 3203), **mugum** Her zaman, sürekli olarak: Mugum size mi çalışağ. (İrişli, Bayburt *Sarıkamuş, *Selim -Kr.) (DS IV, 3217), **yöğmünüñ günü** Her gün. (*Bor -Nğ.) (DS VI, 4306),

zalt (I) Her zaman. (*Ermenek -Kn.) (DS VI, 4347), **zılla (III)** Her zaman. (*Eğridir köyleri -Isp.) (DS VI, 4371), **âşam zabah 1.** Çok yakında (Dereçine *Sultandağı -Af.) **2.** Her zaman. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4428), **künde [kunde]** Her gün, günde. (Çitli *Mecitözü -Çr.) (DS VI, 4579), **viyra viyra** Çok sık, her zaman. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS VI, 4808)

2.7. Şimdilik Anlamında Olan Zaman Adlandırmaları

eğrelti (III) Şimdilik anlamında kullanılır. (Kayadibi *Yeşilova -Brd.) (DS III, 1683), **helelik [helecüh, helelikte, heleliyhde, heleleme]** Şimdilik. (Uluşiran *Şiran -Gm.) (DS III, 2331)

2.8. Yakın Zamanı Anlatan Zaman Adlandırmaları

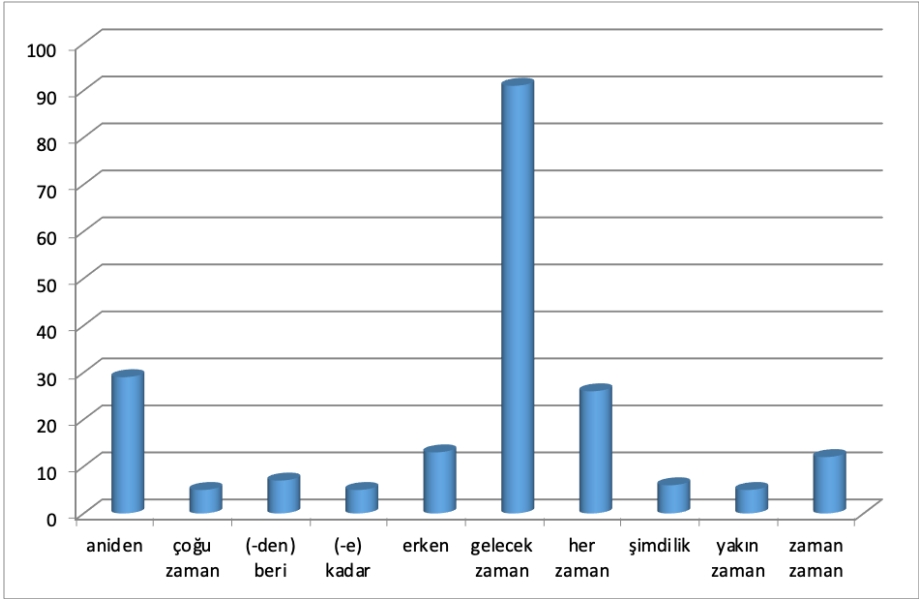
cınnadan [cinne] Biraz sonra: Şimdi sende dursun cınnadan alırım. (*Ermenek ve köyleri -Kn.) (DS II, 924), **yarın birgün** Yakında. (*Bor -Nğ.) (DS VI, 4187), **âşam zabah 1.** Çok yakında (Dereçine *Sultandağı -Af.) **2.** Her zaman. (Dereçine *Sultandağı -Af.) (DS VI, 4428), **bugünlü yarınlı** Bugün yarın, yakında. (*Bor -Nğ.) (DS VI, 4467), **tezberi 1.** Yakın zaman. (*Susurluk -Ba.) (DS VI, 4759)

2.9. Zaman Zaman Anlamında Olan Zaman Adlandırmaları

aram aram 1. Zaman zaman, arasıra: *Bu ağırlar aram aram* gelir. (*Şarki Karaağaç -Isp.) (DS I, 297), **buğanak (II)** Nöbet nöbet, zaman zaman. (Akçaeniş *Elmalı -Ant.) (DS I, 779), **çatpat (I)** Ara sıra. (*Bor -Nğ.) (DS II, 1092), **dün aşırı** İki gecede bir. (-Çr.) (DS II, 1630), **günaşa** Günaşırı, bir gün ara ile. (*Mut köyleri -İç.) (DS III, 2224), **Heneze heneze** Ara ara: *Yağmur heneze heneze bütün gün yağdı.* (Çavuşköy *Babaeski -Krk.) (DS III, 2339), **Hergine** Yıl aşırı: *Bu inek hergine doğurdu.* (*Ayaş -Ank.) (DS III, 2344), **kak (VI)** [kakta] Bazen. (Söğüt, Honaz -Dz.) (DS IV, 2600), **kimken** Ara sıra, arada bir. (*Kozan -Ada.) (DS IV, 2874), **övün övün** Zaman zaman. (-Gaz.) (DS V, 3366), **pat sat [patta satta] 1.** Zaman zaman, ara sıra, tek tük: *Çocuk pat pat konuşmaya başladı.* (*Çal -Dz.) (DS V, 3415)

2.10. Erken Anlamında Olan Zaman Adlandırmaları

denizi Erken: *Sabahleyin denizi kalk.* (Cala *Çıldır -Kır.) (DS II, 1424), **dünle [dünne (I)]** Sabah erken, gün ağarmadan: *Yarın sabah ava gideceğiz, dünle kalk.* (Ortaköy *Gelibolu -Çkl.) (DS II, 1632), **ertan** Erken gün dolma zamanı: *Ertan saati kalktım.* (-Kn.) (DS III, 1777), **erteden:** Erkenden. (Çilehane *Reşadiye -To.) (DS III, 1778), **ırık (iv)** Erken. (*Boyabat -Sn.) (DS II, 2486), **ir** Erken. (-Kn.) (DS II, 2547), **zahir vakti** Sabah erken. (-Yz.) (DS VI, 4346), **obaştan [obaşdan]** Şafak sökmeden, erkenden, sahur vakti. (Yavuz, Şalcı, Çavdarlı, Kocabey *Şavşat, Erkinis *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç -Ar.) (DS V, 3262), **çin sabah** Sabah erkenden anlamında kullanılır. (*Lapseki -Çkl.) (DS II, 1230), **dünle [dünne (I)]** Sabah erken, gün ağarmadan: *Yarın sabah ava gideceğiz, dünle kalk.* (Ortaköy *Gelibolu -Çkl.) (DS II, 1632)



Sonuç

Anadolu ağızlarının zengin söz varlığını içeren, dil verileri açısından oldukça zengin bir malzeme sunan Derleme Sözlüğü'nde zaman kavramının anlam alanını içerisine alan söz varlığı tespit edilmiştir. Bunlardan ilk tasnif olan anlamlarına göre yapılan tasnifte **851**, ikinci tasnif olan zarfların tespit edildiği bölümde de **199** söz varlığı ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen dil malzemelerinin istatistik bilgileri her bölümün kendi kısmında grafikler aracılığıyla verilmiştir. Oluřturulan bu grafikler sonucunda řu değerlendirilmelerde bulunulabilir:

Anlam açısından ortaya konulan tasnifte, en çok sayı *gün içerisinde yer alan zaman adlandırmalarına* aittir. En az sayı da *yıl* kavramı ile ilgili olanlardır. Bu durumda, Anadolu halkının en çok gün içerisinde yer alan zaman kavramlarını adlandırmaya ihtiyaç duyduğu sonucuna varılabilir.

Zarf olarak kullanılan zaman adlandırmalarının grafiğine bakıldığı zaman en çok kullanılan grubun *gelecek zaman ifade eden söz varlıkları* olduğu görülür.

Sonuç olarak, zengin bir söz varlığı malzemesini bize sunan Derleme Sözlüğü'nde geçen zaman kavramı ile ilgili sözcükler ve söz grupları bizlere Türklerin yaşam alanları, en çok ve en az ihtiyaç duydukları söz varlığı hakkında önemli bilgiler vermektedir. Elde edilen bu malzemeler üzerinden oldukça fazla dilbilgisi, anlam bilgisi vb. çalışmalar da yapmak mümkündür.

Kaynakça

- AKSAN, Doğan (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: TDK Yayınları.
- AŞCI, Ufuk Deniz, Mehmet YASTI (2008). “Derleme Sözlüğü’nde Kullanılan Gün Adları”, *Turkish Studies*, Volume 3/3, Spring 2008, s. 102-128.
- AYDIN, Erhan (2002). *Türk Dilinde Zaman Adları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- CANPOLAT, Mustafa (2017). “OHT = Zaman Sözcüğü Üzerine”, *DTCF Dergisi*, 32(1-2).
- DEMİRGÜNEŞ, Sercan (2008). “Türkçedeki Zaman Belirteçlerinin Sınıflaması ve Dökümü Üzerine Bir Deneme Çalışması”, *Turkish Studies*, 2, 278-293.
- MALKOÇ, Muzaffer (2011) “Dilbiliminde Zamanın Tanımı ve İşlevi Nedir”, *Turkish Studies*, 6/3, s. 1075-1081.
- Derleme Sözlüğü (2009). C. I-II-III-IV-V-VI, Ankara: TDK Yayınları.
- TÜRKÇE SÖZLÜK, (2011). Ankara: TDK Yayınları.
- ÜSTÜNOVA, Kerime (2005). “Türkçede Zaman Kavramı ve İşlenişi”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 6, S. 9, 2005/2, s.187-201.